

Andante

60

Yıl 8 Sayı 60 | FİYATI: 6TL

Türkiye'nin Klasik Müzik Dergisi | www.andante.com.tr

Venezüella'dan doğan
müzik eğitimi mucizesi

EL SİSTEMA

FEYZİ ERÇİN CARACAS'A GİDİP
SİSTEMİ YERİNDE İNCELEDİ

18 SAYFALIK ÖZEL DOSYA

AKBANK ODA ORKESTRASI NEDEN KAPATILDI? ERSİN ANTEP YORUMLUYOR ■ YALÇIN AKYILDIZ DRESDEN SEMPEROPERİ TANITIYOR ■ ŞEFİK KAHRAMANKAPTAN FAZIL SAYIN YENİ KONÇERTOSUNUN DÜNYA PRÖMİYERİNİ İZLEDİ ■ ONUR AYDIN SOPRANO SEZA KIRGIZ İLE SOHBET ETTİ ■ SAMİ KISAOĞLU İSTANBUL OPERA FESTİVALİ'NİN HİT YAPIMI MAHAGONNY ÜZERİNE YAZDI ■ SELEN YILMAZ YUNANİSTAN, MUTLU TANBERK LONDRA İZLENİMLERİNİ YAZDILAR ■ SERHAN BALI LEIPZIG MAHLER FESTİVALİ GEZİSİNİN İKİNCİ ETABINI YAZDI ■ RENEE FLEMING'İN UNUTULMAZ İSTANBUL KONSERİNDEN İZLENİMLER ■ GÜRAY BAŞOL HENRI DUTILLEUX'U TANITIYOR ■ MURAT ÖZKOYUNCU, FEYZİ ERÇİN, UFAK ÇAKMAK VE MURAT BEŞER'DEN KAPSAMLI KAYIT ELEŞTİRİLERİ

ISSN 1303-7749

20. yüzyıl müziğine Fransız damgası

HENRI DUTILLEUX

GÜRAY BAŞOL

guray.basol@etudiants.univ-paris4.fr

Henri Dutilleux 1916 yılında Fransa'nın Angers şehrinde dünyaya geldi. Küçük yaşta müzik eğitimine başlayan besteci Duoai Konservatuvarı'nda Victor Gallois ile armoni ve kontrpuan çalıştı. Ardından Paris Konservatuvarı'nda Vincent d'Indy'nin **Traité de Composition** üzerine çalışması ile klasik armoni eğitiminin temelini alan Dutilleux "*Konservatuvardaki eğitimim ile beraber yatay yazı üzerine yoğunlaştım. Bence armoni ve kontrpuana aynı anda başlanmalı. Böylece yazı dilinde büyük bir esneklik sağlanır*" açıklamasıyla kendi müzik dili hakkında bizlere ipuçları veriyor.

1933-1938 yılları arasında Paris Konservatuvarı'nda aldığı eğitim sırasında Jean ve Noel Gallon ile armoni ve kontrpuan, Henri Büsser ile kompozisyon, Maurice Emmanuel ile müzik tarihi çalışmalarını sürdürdü. Konservatuvardaki son yılında **L'anneau du roi** kantatı ile **Prix de Rome** kazanan besteci o dönemde konservatuvarda bütün Fransız bestecilerin incelenmediği, bu sebeple de eğitimini istediği yeterlilikte tamamlamadığını kendisiyle yapılmış röportajlarda belirtiyor.

İkinci Dünya Savaşı'nın patlak vermesiyle Fransız ordusuna katılan ve piyanist-müzik öğretmeni olarak Paris'e yerleşen Dutilleux o dönemde İkinci Viyana Okulu'na tepki duyan Fransız Altılılarını ve Arcueil Okulu bestecilerini birbirinden bağımsız inceledi. Fakat estetik olarak Fransız müziğine güzellik, karakter ve zarafet getirdiğini düşündüğü André Jolivet'yi kendine daha yakın buldu.

Zodiaque dergisine verdiği röportajında "*Uluslararası müzik dünyasında 'estetik terör' olarak adlandırılan on iki ton müziği ve İkinci Viyana Okulu bestecilerinin çalışmaları - akademik çevrenin tüm önyargılarına rağmen - bana gerçek bir zenginlik getirdi*" açıklamasıyla yeni müziğe yönelik olumlu yaklaşımını dile getirdi. Aynı zamanda, büyük bir ilgiyle Roussel, Stravinski ve Bartok gibi önemli bestecileri de dinleyen Dutilleux kendi yaratıcılık dünyasında ilerlemeye devam etti.

1948 yılında eşi Geneviève Joy, Piyano Sonatı'nın ilk seslendi-

rilişini gerçekleştirdi. 1951 yılında ise Roger Désormière Devlet Orkestrası eşliğinde dört bölümden oluşan Birinci Senfoni'sini yönetti. İkinci Senfoni'sinin seslendirilişi için bu kez yolu Boston'a düştü ve ünlü şef Charles Munch tarafından eseri başarıyla seslendirildi. Bu ses getiren icradan sonra Cleveland Orkestrası besteciye **Métaboles** isimindeki yapıtının siparişini verdi (Bu, bestecinin en çok seslendirilen eserlerinden biridir). Bunu, Mstislav Rostropoviç'in viyolonsel ve orkestra için sipariş ettiği konçerto takip etti ve **Tout un monde lo-**



intain adlı eserinin seslendirilişini bizzat Rostropoviç'in kendisi 1970 yılında Aix-en-Provence'da gerçekleştirdi. 1977 yılı ise Dutilleux'nün iki önemli yapıtının daha seslendirilişine sahne oldu. **Ainsi la nuit**, Parrenin Yaylı Dörtlüsü tarafından başarılı bir icrayla dinleyiciye sunuldu. Orkestra için **Timbre, Espace et Mouvement** da aynı yıl seslendirildi. 1985 yılında ise ünlü keman virtüozu Isaac Stern, Schoenberg veya Berg'in atonal yazısına yakın Keman Konçertosu **L'arbre des songes**'un ilk icrasını gerçekleştirdi.

1945-1963 yılları arasında Fransız Radyosu'nda çeşitli görevlerde bulunması, dünya müziğini incelemesini, Fransız ve yabancı bestecileri yakından tanınmasını sağladı. Radyoda edindiği deneyim onu sinema yönetmenleriyle birlikte çalışmaya sevketti ve 1945-1953 yılları arasında, başta Henri Decoin'ya ait **Şeytanın Kızı** olmak üzere birçok film için müzik besteledi.

1961-1970 yılları arasında Ecole Normale de Musique de Paris'te, 1970'ten sonra ise Paris Konservatuarı'nda kompozisyon eğitmenliği yapan besteci birçok öğrenci yetiştirmiştir.

Müzik yazısındaki yenilikleri

Klasik kompozisyon eğitiminden gelen Dutilleux zaman içerisinde geleneksel formların dışına çıkarak, eserlere özgü formlar oluşturur. Örnek olarak **Ainsi la nuit** yaylı çalgılar dörtlüsünde yer alan tema eser boyunca 7 ana bölümde besteci tarafından çeşitli biçimlerde birbirine bağlanmıştır. Bu doğal esneklik ve temaların çeşitli şekillerde yenilenmeleri aynı şekilde **Métaboles** ve **Tout un monde lointain** adlı eserlerde de görülmektedir. Temadaki sıkı değişimler, temanın eser içerisindeki tekrarları ile eserlerin formları, sabit yapı olmaktan çıkar. Besteci aynı zamanda ritim değişikliklerini de eserlerinde kullanmaktadır. Messiaen'in **Turangalila Senfonisi** ve **La fin du temps** yaylı dörtlüsünde kullandığı ritim değişikliklerinden etkilenen Dutilleux "Bence bir eser sadece tek ritim olarak tanımlanmamalıdır. Biz besteciler müziğimizde alışılmamış tınılar bulmalıyız. Şok etmek istiyoruz! İşte ben de tınılar dışında başka bir şey ile şok etmek istiyorum" açıklamasıyla yazısındaki ritmik değişikliklerin sebebini açıklar. Bahsettiği yeni estetik anlayışını, piyano için bestelediği Üçüncü Prelüd'de ve **Mystère de l'instant** adlı eserinde görebiliriz.

Dutilleux kesinlik taşıyan ve her detayı hesaplanmış bir yazı dili kullanır. Bu konuda, 1965 yılında "Ben değişik icraların karşısında değilim. Tek istediğim, icracıların esere kendilerinden de bir şeyler katmalarıdır. Özellikle bağlı olduğum tek konu ise tempodur. Bir bestecinin yazdığının dışına çıkılır ise o eser o bestecinin eseri olmaktan çıkar" diyerek ritmin müziğinde ne kadar önemli olduğunun altını çizmiştir. Çağdaş müzikte karmaşıklık ile netliği bir arada kullanan ender bestecilerden biri olarak sayabileceğimiz Henri Dutilleux bu zıtlığın kaynağını şöyle açıklamıştır: "Dukas öğrencilerine karmaşıklık içerisinde çalışın derdi. Benim hocam Henri Büsser ise şarkı söylemeyi unutmayın, Gounod'u düşünün diye öğüt verirdi ki bu Dukas'ın söylemine zıttı." Dutilleux'un eserlerinde gözlenen karakter zıtlığına örnek olarak Piyano Sonatı'nı gösterebiliriz. "Yeni-klasikçi" etkiler taşıyan eserde net armonilerle karşılaştığımız gibi karanlık ve buğulu pasajlar da bulunur.

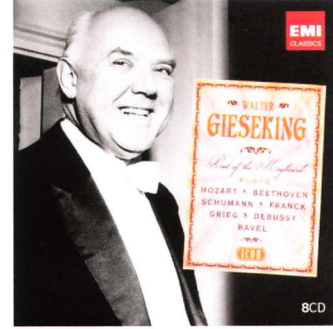
Formlar ve armoniler dışında çalgı aletlerinden elde edilebilecek çeşitli renkler de Dutilleux'nun müzik dilinde kendine yer bulur. Örnek olarak, solo viyolonsel için yazdığı **Trois strophes sur le nom de Sacher** eserinde (Orkestra şefi Paul Sacher'nin 70'inci yaşgünü sebebiyle bestelediği eserin teması e S A C H E Re (mib, la, do, si, mi, re)'den oluşmaktadır) tuşeye yakın yay kullanımı, *col legno* gibi modern yay tekniklerini sayabiliriz. Besteci eserlerinde çalgıları asla vurmalı çalgılara dönüştürmemiştir. Her ne kadar modern tekniğin getirdiği yenilikleri eserlerinde kullansa da müziği melodiden uzak noktalara götürmemiştir.

Bestelediği eserlerle çok sayıda ödül kazanan Henri Dutilleux son olarak 2005 yılında müziğin Nobel'i sayılan Ernst von Siemens Ödülü'ne değer görüldü. 2009 yılında piyanist eşi Geneviève Joy'u kaybeden Dutilleux, 95 yaşında olmasına rağmen, yaşadığı şehir olan Paris'te beste çalışmalarını aralıksız sürdürüyor. **A**

<http://emiclassics.com/>
<http://emi-icons.com>

EMI
CLASSICS

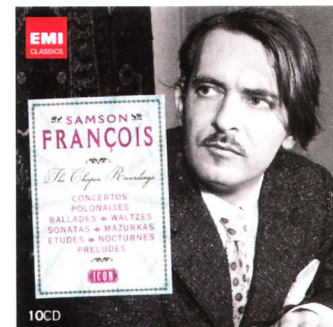
Music From EMI



WALTER GIESE KING
Poet of the Keyboard (8CD)
2650812



SOLOMON
The Master Pianist (7CD)
2061022



SAMSON FRANÇOIS
The Chopin Recordings (10CD)
4553572

EMI Music
Turkey
www.emikent.com.tr
T: (0212) 244 58 44 **EMI**